

(Vrijwillige) legerdienst

---

15 jaar geleden, in 1994, 'bevroor' de toenmalige defensie-minister Leo Delcroix de militiewetgeving die iedere 18-jarige verplichtte om een legerdienst van 8 of 12 maanden naargelang de *ligplaats* te volbrengen. Ja, miliciens *lagen* toen in het leger. De toenmalige regering Dehaene koos voor een professioneel leger en niet meer voor een dienstplicht. Dat wilde zeggen dat je niet meer verplicht was om een militaire dienst te vervullen. Er was ook de minister van Binnenlandse Zaken, Louis Tobback, die deze wending mee goedkeurde. Hij was verantwoordelijk voor diegenen die toen om gewetensbezwaren weigerden de militaire dienstplicht te vervullen. Zij hadden het statuut van gewetensbezwaarden en konden op 15 of 22 maanden naargelang de burgerdienst in een sociaal-culturele dienst of in een ontwikkelingsland vervuld werd. Ook dat statuut werd in 1994 in de ijskast gestopt.

Nu lijkt het alsof door de nieuwe maatregel die militiewetgeving ontdooit wordt. Vanaf 1 januari 2010 kan je als jongere weer in dienst bij het Belgische leger. Voert de federale minister van Defensie De Crem de oude militiewetgeving weer in? Moeten jongeren vanaf hun 18 jaar weer verplicht naar het leger? Wat betekent dat 'vrijwillige' legerdienst? Hoe zit de vork in de steel of beter gezegd wat houdt die nieuwe regeling juist in? En ... wat denken de jongeren daar zelf over?

Heimwee naar de dienstplicht of nuttige stage?

Het lijkt nu alsof de nieuwe regering Van Rompuy de oude militiewetgeving weer uit de ijskast heeft gehaald. Niets is minder waar. Eén van de redenen om de dienstplicht te bevroren in 1994 was dat een militieleger een enorm conflictueuze machinebureaucratie was. Bovendien is dat een enorme dure en inefficiënte wijze van defensiebeleid: ongeïnteresseerde jongeren werden verplicht oorlogje te spelen als zo gezegde oefening voor wanneer het land in gevaar zou zijn.

Hoe zien goed functionerende organisaties eruit? Over de visie van kolonel Lydal Urwick bestaat geen twijfel: 'Geen enkele chef kan direct toezicht houden op meer dan vijf ondergeschikten die nauw met elkaar verweven werkzaamheden uitvoeren (1956, p.41),' schrijft Mintzberg Henry de grote organisatiesocioloog (p. 66).

Het leger werd leger

Moderne technologieën en communicatiemogelijkheden zorgen ervoor dat we met minder chefs een grotere groep mensen kunnen overzien. Bovendien zijn heel wat nieuwe technologieën in de

militaire wapenindustrie zo geëvolueerd dat er minder ongeschoolde manschappen nodig zijn om een veiligheidstaak uit te voeren. Er zijn wel meer gespecialiseerde en goed opgeleide soldaten nodig die deze nieuwe technologieën kunnen besturen. Vóór 1994 had het leger teveel manschappen en die miliciens liepen eigenlijk meer in de weg dan dat ze zinnige taken uitvoerden. Verder stelde men vast dat de leeftijd van de beroepsoldaten eerder hoog was. 15 jaar lang heeft er een afslanking plaatsgevonden van ongeveer 60 000 manschappen naar een versneld het objectief van 37.725 personeelsleden.

Toestroom van pseudo-militairen

Toch zijn we niet verrast met de nieuwe maatregel. In de beleidsnota van Minister De Crem stond in 2008: *De vrijwillige militaire dienst wordt ingevoerd. Een bijzondere aandacht wordt er besteed aan laaggeschoolden. Ook via deze weg zullen jongeren de weg naar Defensie kunnen vinden. Die jongeren zullen de mogelijkheid krijgen om over te gaan naar het actieve militaire personeel.* Als gevolg van het herstructureringsplan moet het tegen 2015 afslanken tot 37.000 militairen. Anderzijds heeft het leger constant jonge mensen nodig om zo operationeel mogelijk te blijven. Vandaar de nieuwe golf van reclame boodschappen om bij het leger in te schrijven voor een avontuurlijke loopbaan. Er zijn op dit moment 1.293 plaatsen vacant in het leger.

Tijdens de eerste zes maanden krijgen de jongeren een dagelijks soldij van 7 euro en behouden ze hun werkloosheidsuitkering of kinderbijslag. De kosten voor eten, overnachting, kleding, materiaal en verplaatsingen met het openbaar vervoer neemt Defensie op zich. Na dat halfjaar ontvangen ze een echt loon. Met het 'nieuwe' plan wil De Crem meer mogelijkheden geven aan de laaggeschoolde jongeren. 'De ervaringen opgedaan als vrijwilliger kunnen uitmonden in een militaire carrière of als springplank dienen naar een baan in de burgerlijke sector,' legt De Crem in krant De Standaard uit en daarmee hoopt hij dat de maatregel het leger meer in de gedachten van de mensen zal brengen. Hierover valt wel wat te discussiëren.

Investeer eerst in geweldloze conflicthantering

Zijn die maatregel en de reclame ervoor werkelijk onschuldig? Wordt in deze reclame eerlijkheidshalve ook uitgelegd dat opdrachten bij Defensie vaak levensbedreigend zijn? Afghanistan! Libanon! Lokt men in crisistijden niet jonge moedeloze werkloze studenten naar een legerstructuur die eerder investeert in het oplossen van conflicten op een gewelddadige en militaire wijze? Kunnen deze zelfde studenten niet dezelfde kansen aangeboden krijgen om zich in te schrijven in instellingen die eerder diplomatische en geweldloze alternatieven voor conflicthantering gebruiken? Voor deze discussie is het onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut over wat de modale Vlaming over vrede

denkt heel interessant. Vlamingen zijn eerder bereid hun geld aan onderwijs, sociale voorzieningen ... i.p.v. militaire infrastructuur te besteden. Wist je dat het budget 2008 van Defensie een bedrag van 2.771.289.000 euro omvat. Op de totaliteit van 2.771.289.000 euro vertegenwoordigen de personeelsuitgaven 60 %. Het aantal personeelsleden bedraagt 37.805 militairen en 2.242 burgers. Met deze nieuwe maatregel hoopt het kabinet van de defensie-minister dat er na één jaar 400 nieuwe en jonge soldaten gerekruteerd worden. Jonge mensen die anders de arbeidsmarkt niet zouden vinden. Rekenkundig gaat het hier om 0,9 % van het totale personeelsbestand. Een nieuw personeelsbestand dat eigenlijk extra speciale zorgen voor motivatie en begeleiding nodig heeft. En het leger is daarvoor de uitstekende partners in onze samenleving om die jongeren op weg te helpen? Trouwens welke jongere wil nu op dit aanbod ingaan? Jij?

Legerdienst voorgesteld als exotische vakantiebestemming

De VRT-nieuwsdienst polste even of de jongeren die 'vrijwillige' legerdienst zien zitten en stelde de vraag aan leerlingen die dit schooljaar de nieuwe beroepsopleiding voor *Veiligheidsbewaking* volgen. De meningen zijn alvast verdeeld. De éne vindt het jammer dat de soldij zo laag is. Schenoff Thierry stelde het heel duidelijk en nuchter: 'Ik zou mijn leven nooit willen geven voor het leger.' Joke Baeten sprak de nieuwe maatregel wél aan, vooral de buitenlandse reizen en de verre bestemmingen in mooie landen. "Wel gevaarlijk," bekennt ze, "maar als je sneuvelt dan is het toch met eer. " Laat je niet te snel verleiden door deze avontuurlijke 'vakantiebeelden'

Onder Pieter De Crem wordt de inzet van het Belgische leger bij internationale operaties vergroot. Begin 2009 namen ruim 1200 Belgische militairen deel aan internationale operaties, een verhoging met de helft in vergelijking met het gemiddelde van de voorgaande vijf jaar. België stuurde eerst vier en vanaf september 2009 zes F-16's naar de vliegbasis in Kandahar. De vredesbeweging Pax Christi Vlaanderen vraagt zich nog steeds af wat het nut van die groteske inzet van militair materiaal in dat conflictgebied is. Samen met andere Vlaamse vredesbewegingen zette ze petitie op en lichtte ze tijdens hoorzittingen in De Kamer uit dat het onzin is om met straaljagers de plaatselijke bevolking te winnen voor een toekomstige vrede. De Crem wilde, hierin gesteund door verschillende internationale rapporten, de klemtoon van de Belgische bijkomende inzet vooral vestigen op de opleiding van de Afghaanse politie en leger en stuurde twee opleidingsteams naar het woelige Kunduz. Niet echt een vakantiebestemming.

Zijn dan alle buitenlandse operaties onzin?

De VN-opdracht in Libanon werd met een jaar verlengd. Helaas zijn er tijdens de opkuis operatie van door de Israëlische strijdkrachten verspreide cluster munitie in Libanon ook Belgische soldaten

gesneuveld. De opkuis van al dat illegaal oorlogstuig dat na het conflict nog jarenlang voor onschuldige burgerslachtoffers zorgt, is zeer nuttig en een dienstbaarheid voor de samenleving. Maar deze opkuisacties worden uitgevoerd door goed opgeleide specialisten. Deze specialisten bezitten enorm stressbestendige vaardigheden om in moeilijke situaties te kunnen werken. Bovendien vereisen deze speciale taken een enorme waaier aan kennis en kunde. De beoogde doelgroep van laaggeschoolden komt eigenlijk al niet in aanmerking voor deze nuttige opdrachten in het buitenland. De kans dat de jonge rekruten worden meegestuurd is dus nihil. Al goed!

Bezint eer je begint

Vanaf september 2009 patrouilleert een Belgisch marinefregat onder Europese Vlag in de Golf van Aden. Toen piraten in mei 2009 een onder Belgische vlag varend schip in diezelfde Golf van Aden kaapten, zegde de minister de steun van militairen toe om koopvaardij schepen te beschermen. Op zich een nobel doel ... maar wat als de kapers Spaanse koopvaardij schepen kapen? Internationale wetgeving is een zeer complexe aangelegenheid en uiteraard moet de veiligheid van de handelsroutes gegarandeerd worden. Internationale militaire samenwerkingsverbanden kunnen wel degelijk in de Golf van Aden een symptoom van piraterij bestrijden, maar is het niet verstandiger om de Somalische bevolking uit de dalende spiraal van ontwikkeling te helpen? Hoeveel geld en middelen voor infrastructuur investeren we in de nabijgelegen ontwikkelingslanden om piraterij onnodig te maken? Is er dan echt een gebrek aan creativiteit om dit probleem met geweldloze middelen aan te pakken? Zal de regering Van Rompuy naast deze maatregel om ongeschoolde jongeren naar het leger te loodsen ook maatregelen voor jongeren ontwikkelen om ze naar sociale en culturele instanties te loodsen?

De babysit soldaat

Professor Anna Morelli heeft heel knap onderzoek gedaan naar de beeldvorming van de rekruteringscampagnes van verschillende militaire instanties. Met prachtig en confronterende gelijkenis zet ze rekruteringsbeelden uit het nazi-tijdperk van Duitse soldaten met een 'gered' kind op de arm naast afbeeldingen van VN-soldaten die kindjes op de arm ontzetten uit conflictgebied. De kans dat zo'n jonge soldaat dat heroïsche beeld werkelijk zal meemaken is zeer klein. Een stagiair kleuterleider in de basisschool heeft op één week stage meer kinderen 'gered' dan die denkbeeldige stud op de reclameposter van de Belgische defensie. Laat je dus niets wijsmaken. Als je werkelijk kiest voor een loopbaan in het leger, zet dan zoals bij elk gevaarlijk beroep de pro's en de contra's goed naast elkaar. Oordeel zelf met goede argumenten en gezond verstand.

Een op de drie kandidaat-militairen medisch ongeschikt

Liefst 1 op de 3 jonge sollicitanten bij het leger kreeg in 2009 een rood licht bij de medische keuring. Bijna bij de helft van de gevallen was die ongeschiktheid definitief, doorgaans te wijten aan rugproblemen of aan blijvende gehoorbeschadiging. In de krant De Morgen (29/10/2009) kon je lezen dat de grootste helft van de rode kaarten werden uitgereikt wegens een op te lossen probleem. De meest voorkomende gevallen van tijdelijke medische ongeschiktheid zijn drugsgebruik, problemen met het gebit en problematisch lichaamsgewicht, zowel over- als ondergewicht.

In het kader van de bezuinigingen van de Belgische regering heeft De Crem besloten het aantal personeelsleden tot het eind van 2009 terug te brengen van 40.000 tot 37.725. Het aantal generaals wordt daarbij met 20% verminderd. Hiermee zou het ministerie van Defensie de ademruimte krijgen om verder jongeren te rekruteren, de noodzakelijke investeringen uit te voeren, verder te moderniseren en het materieel op peil te houden.

Goedkoop kanonnenvlees

De legervakbonden zien deze 'vrijwillige' legerdienst dan ook als een marketingmiddel dat moet gelden als glijmiddel voor de herwaardering van het leger. Zo is de socialistische vakbond niet te vinden voor dit tijdelijke contract voor jongeren waarvan ze veronderstellen dat die jongeren dat soldij ondermaats vinden en niet happy zullen zijn wanneer ze ontdekken dat ze kilometers van huis een opleiding krijgen omdat er steeds minder kazernes open blijven. Familiebanden en sociale contacten met de vriendenkring zullen zwaar op de proef gesteld worden van deze ongeschoolde en kwetsbare jongeren. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat deze jonge rekruten snel in buitenlandse missies kunnen worden ingeschakeld en de kans op gevaar voor hen en hun meereizende beroepssoldaten groter wordt. Zij hebben slechts een klassieke werving meegemaakt waarbij lichamelijke en geestelijke tests uitgevoerd werden en geen inhoudelijke concepten werden toegelicht. De rekrutering is vooral bedoeld voor laaggeschoolden met een militaire opleiding en geen academische vorming. Vakbondsman Dirk Deboodt gebruikte de term 'goedkoop kanonnenvlees' in het VRT-journaal van 13 november 2009.

Internationale dag van de gewetensbezwaarde op 15 mei

Het Europees Bureau voor Gewetensbezwaarden (EBCO) is een Europese vereniging die wenst dat Europa geen militaire dienstplicht hanteert binnen haar grenzen. Dus op haar website kan je nog lezen dat de volgende Europese landen een harde dienstplichtwetgeving hanteren waarbij jonge

gewetensbezwaarden in de gevangenis terecht komen omdat ze weigeren een opleiding te krijgen die hen leert doden. Het gaat om Cyprus, Griekenland, Turkije, Rusland en Servië. Wist je dat de volgende Europese landen nog steeds een verplichte dienstplicht hanteren? We tellen 21 van de 47 Europese landen met een dienstplicht die lid zijn van de Raad van Europa: Albanië, Armenië, Azerbeidzjan, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Georgië, Griekenland, Litouwen, Moldavië, Noorwegen, Oekraïne, Oostenrijk, Polen, Rusland, Servië, Turkije, Wit-Rusland en Zweden.

Jeugd & Vrede is een Belgisch lid van deze Europese vereniging. Het is interessant om weten dat heel wat jonge mensen het recht op gewetensbezwaar beschermd willen zien in het Europese Charter van de burgerrechten. Ze halen aan dat ieder het recht heeft zich als gewetensbezwaarde te laten registreren ook als er geen verplichte legerdienst is. Meteen wordt duidelijk dat deze eis veel concreter wordt wanneer een 'vrijwillige' legerdienst georganiseerd wordt per 1 januari 2010. Zo vragen deze verenigde gewetensbezwaarden om een vrijwillige gemeenschapsdienst te organiseren in Europa. Deze niet-militaire gemeenschapsdienst geldt dan voor die jonge burgers die op het einde van hun educatieve loopbaan gesubsidieerd door de lidstaat opteren voor een bijkomend jaar van oriëntatie: het sabbatsjaar.

Wat is jouw mening over de 'vrijwillige' legerdienst? Laat het ons weten.

Gio De Weerd

Gewetensbezwaarde (1991)
teammedewerker Vredeseducatie
Pax Christi Vlaanderen
gio.deweerd@paxchristi.be

Interessante links

www.ebco-beoc.eu met informatie over de Europese gewetensbezwaarden
www.mil.be met informatie over Belgische defensie
www.vlaamsvredesinstituut.eu met informatie over wapenhandel en vredesopvoeding
www.vredesopvoeding.be met tips over vredeseducatie
www.jeugdenvrede.be met informatie over jongeren die aan vrede werken
www.um4p.be met informatie over jongeren (17 tot 29-jarigen) die aan vrede werken

Bronnen

De Crem, P. (2008) *Beleidsnota*. Stukken van het federale Parlement. De Kamer: Brussel
Mintzberg, H. ( ) *Organisatiestructuren*
Ricour, H. (2009) *Een op de drie kandidaat-militairen medisch ongeschikt*, De Standaard: Groot-Bijgaarden, 29 oktober.